

Syyteharkinta kärjätuomarin virheellisesti tuomitsemasta yhdyskuntapalvelusta

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa kärjäoikeuksien rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon. Tarkastuksessa vaikutti siltä, että Oulun kärjäoikeuden 17.6.2020 asiassa R 17/2498 antama tuomio nro 20/122203 olisi virheellinen.

Vastaajalle oli tuomittu rangaistuksena ehdollisen vankeuden ohessa yhdyskuntapalvelua 100 tuntia. Vastaajan syyksi luetut rikokset oli tehty vuosina 2015–2016. Rikosten tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voitiin tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäismäärää on korotettu 90 tunnista 120 tuntiin rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin muutoksella (272/2019), joka on tullut voimaan 1.1.2020. Koska kyseisessä asiassa rikokset oli tehty jo vuosina 2015–2016, niin vaikutti siltä, että vastaajalle oli tuomittu oheisseuraamuksena yhdyskuntapalvelua 10 tuntia liikaa. Vastaaja oli ehtinyt suorittaa virheellisesti tuomitun yhdyskuntapalvelun ennen kuin asia tuli viireille oikeuskanslerinvirastossa.

SELVITYS JA ESITUTKINTA

Oulun käräjäoikeudessa oikeuden puheenjohtajana toiminut käräjätuomari A on antanut 25.10.2021 päivätyn selvityksensä.

Kun alustavan selvityksen perusteella oli syytä epäillä rikosta, olen 3.12.2021 päivätyllä kirjeellä pyytänyt keskusrikospoliisia suorittamaan asiassa esitutkinnan käräjätuomarin virheellisesti tuomitseman yhdyskuntapalvelun osalta.

Keskusrikospoliisi siirsi asian 7.12.2021 Oulun poliisilaitokselle. Oulun poliisilaitos suoritti esitutkinnan, jossa kuultiin A:ta epäiltynä syyllistymisestä rikoslain 40 luvun 10 §:n mukaiseen tuotamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen hänen tuomittua vastaajalle yhdyskuntapalvelun virheellisesti.

Esitutkintapöytäkirja 5770/R/32901/21 toimitettiin oikeuskanslerinvirastoon 24.3.2022.

A myönsi esitutkinnassa toimitetussa kuulustelussa tuominneensa vastaajalle erehdyksessä 10 tuntia liikaa yhdyskuntapalvelua. A kertoi, että hänen tarkoituksenaan oli tuomita vastaajalle yhdyskuntapalvelua lain sallima enimmäismäärä 90 tuntia, mutta tuomiolauselmassa vastaajalle oli tuomittu kuitenkin yhdyskuntapalvelua 100 tuntia. A totesi kysymyksessä olevan virheen, jonka hänen olisi tullut havaita. A katsoi olosuhteiden olleen sen kaltaisia, että hän ei koe syyllistyneensä asiassa rikokseen eikä huolimattomuus, teon haitallisuus tai vahingollisuus ole niin moitittavaa, että teon rankaiseminen rikoksena olisi perusteltua.

Virheellisesti yhdyskuntapalveluun tuomittu vastaaja B:tä kuultiin esitutkinnassa asianomistajana.

MERKINTÄ

Korkein oikeus purki 21.6.2022 (H2021/161) hakemuksestani oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 8 §:n 4 kohdan nojalla Oulun käräjäoikeuden tuomion vastaajalle ehdollisen vankeusrangais- tuksen ohessa tuomitun yhdyskuntapalvelun osalta. Korkein oikeus oikaisi tuomiota siten, että vastaajalle tuomitun ehdollisen vankeuden ohessa tuomitaan 100 tunnin sijasta yhdyskuntapalvelua 90 tuntia.

RATKAISU

Arviointi

Rikoslain 3 luvun 2 §:n mukaan rikokseen sovelletaan sitä lakia, joka oli voimassa, kun rikos tehtiin, ellei tuomittaessa voimassa olevan lain soveltaminen johda lievempään lopputulokseen. Perustuslain 8 §:n mukaan rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Käräjätuomari A on tuominnut vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa yhdyskuntapalvelua 100 tuntia, vaikka rikosten tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voidaan tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Tuomitsemishetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin (272/2019) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa on voitu tuomita enintään 120 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Tuomitsemishetken säännös on johtanut ankarampaan lopputulokseen kuin rikosten tekohetkellä ollut säännös, joten oheisseuraamuksena tuomittavaan yhdyskuntapalveluun olisi tullut soveltaa rikosten tekohetkellä voimassa ollutta vastaajan kannalta lievempää säännöstä. Tuomio on ollut virheellinen ja virhe on johtunut käräjätuomari A:n huolimattomuudesta.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen. A on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan yhdyskuntapalvelua yli laissa säädetyn enimmäismäärän ja on siten rikoslain 40 luvun 10 §:n tuottamuksellisen virkavelvollisuuden tunnusmerkistössä tarkoitettusti rikkonut virkavelvollisuutensa.

Rikosvastuu edellyttää mainitun lainkohdan mukaan lisäksi, että teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat, ei ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkein oikeus on todennut ratkaisukäytännöstään ilmenevän, että vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista ([KKO 2022:31](#), kohta 8; [KKO 2020:78](#), kohta 19).

Korkein oikeus on todennut myös, että rikostunnusmerkistössä tarkoitettua virheellisen teon vähäisyyttä arvioidaan ottamalla huomioon teon tai laiminlyönnin haitallisuuden ja vahingollisuuden lisäksi myös kaikki muut siihen liittyvät seikat kuten teon tai laiminlyönnin osoittama virkamiehen huolimattomuuden aste tekohetken olosuhteissa ([KKO 2022:31](#), kohta 8; [KKO 2020:78](#), kohta 18).

A:n teon arvioimista tunnusmerkistössä tarkoitettua haitalliseksi ja vahingolliseksi puoltaa se, että virkavelvollisuuden rikkominen on kohdistunut sisällöltään selkeään sääntelyyn tuomarin tehtävien ydinalueella. Tämänkaltaista virhettä on lähtökohtaisesti pidettävä luonteeltaan vakavana, sillä se merkitsee käytännössä lakiin perustumattoman rangaistuksen tuomitsemista vastaajalle. Rangaistusasteikon noudattamatta jättäminen on merkinnyt syytetyn asettamista perusteetta eri asemaan kuin muut tuomioistuimissa tuomittavat henkilöt ja ollut näin haitallista myös yleisen edun kannalta. Virhe on ollut omiaan heikentämään luottamusta oikeudenhoitoa kohtaan.

Virhe on vaarantanut vastaajan oikeusturvaa. Vastaaja oli ehtinyt suorittaa yhdyskuntapalvelun ennen kuin virhe havaittiin oikeuskanslerinviraston suorittamassa rangaistustuomioiden tarkastuksessa. Teon haitallisuutta ja vahingollisuutta puoltaa se, että vastaaja on joutunut suorittamaan ylimääräistä yhdyskuntapalvelua 10 tuntia.

Menettelyn vähäisyyttä rikosoikeudellisesti arvioituna puoltaa se, että virheellisessä menettelyssä on ollut kysymys sinänsä yksittäisen seikan tarkistamatta jättämisestä eikä mikään asiassa viittaa siihen, että A olisi suhtautunut virkavelvollisuuksiinsa välinpitämättömästi. Käräjätuomari A ei ollut huomannut virheellistä menettelyään, mutta myöskään syyttäjä eikä vastaaja valittanut käräjäoikeuden tuomiosta. Vastaajalla on ollut puolustajaksi määrätty asianajaja.

Ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäismäärää on korotettu 90 tunnista 120 tuntiin rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin muutoksella (272/2019), joka on tullut voimaan 1.1.2020. Syytteessä olleet rikokset oli tehty ennen lainmuutosta, mutta pääkäsittely on pidetty ja tuomio on annettu vasta lainmuutoksen jälkeen. A:n olisi tullut kiinnittää tarkemmin huomiota rikosten tekoaikaan suhteessa lakimuutoksen voimaantumiseen, mutta toisaalta olosuhteet ovat olleet osaltaan omiaan johtamaan virheelliseen tuomioon ilman, että huolimattomuuden aste olisi erityisen korkea. Kyse on ollut tavanomaista laajemmasta rikosasiasta, jossa on ollut yhteensä 13 vastaajaa. Tuomio on ollut virheellinen yhden vastaajan osalta.

Yhdyskuntapalvelu on perustuslaissa säädettyä henkilökohtaista vapautta rajoittava rangaistus. Siihen tuomittu joutuu rajoittamaan omaa vapaa-aikaansa ja osallistumaan palvelun täytäntöönpanon vaatimiin tilaisuuksiin uhalla, että tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta muuntaa yh-

dyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Mahdollisuus vapauden menettämiseen sisältyy siten yhdyskuntapalveluun ehdollisena, koska ehtojen rikkominen voi johtaa sen muuntamiseen ehdottomaksi vankeudeksi. Tällöin alkuperäisessä tuomiossa oleva virhe, jota ei muuntovaiheessa huomata, voi johtaa myös lainvastaiseen vapaudenmenetykseen.

Vaikka yhdyskuntapalvelua suorittavan vapautta on rajoitettu, hän ei kuitenkaan ole menettänyt sitä. Yhdyskuntapalvelu puuttuu siten perusoikeuksiin lievemmin kuin varsinaiset vapaudenmenetystä tarkoittavat rikosoikeudelliset seuraamukset. Yhdyskuntapalvelun määräämisessä tehty virhe ei vakavuudeltaan sellaisenaan rinnastu ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemisessa tapahtuneeseen virheeseen. Virheellisesti tuomitun yhdyskuntapalvelun suorittamisesta vastaajalle aiheutuva oikeudenloukkaus on vähäisempi kuin tilanteessa, jossa vastaaja olisi joutunut suorittamaan virheellisesti ehdotonta vankeusrangaistusta. Sitä, että on ylipäättään olemassa mahdollisuus virheellisen yhdyskuntapalveluun määräämistä koskevan tuomion muuntamisesta ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, ei voi A:n syyksi enää tässä yhteydessä lukea.

Virheelliseen yhdyskuntapalveluun tuomittu vastaaja B on esitutkinnassa asianomistajana kuuluttuna ilmoittanut, ettei hänellä ole virheellisen tuomion johdosta rangaistus- tai korvausvaatimusta.

Asiassa on edellä todetusti sekä teon vähäisyyttä että sitä vastaan esitettäviä seikkoja. Kun otetaan erityisesti huomioon, että kyse on yksittäisestä huolimattomuudesta tapahtuneesta virheestä eikä yhdyskuntapalveluun tuomittu vastaaja ole esittänyt asiassa vaatimuksia eikä hän ole kertonut virheestä aiheutuneen haittaa, katson A:n menettelyn olevan lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta esitutkinnan perusteella rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettua vähäinen. Näin ollen asiassa ei ole todennäköisiä syitä hänen syyllistymisestä epäiltyyn tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen tai muuhunkaan rikokseen.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomari A on menetellyt huolimattomuuttaan lainvastaisesti tuomitessaan vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa yhdyskuntapalvelua 100 tuntia, vaikka rikosten tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voidaan tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n (536/2011) 1 momentissa on säädetty, että jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aiheutta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomari A:lle huomautuksen hänen edellä kuvatusta menettelystään.

Lähetän päätökseni tiedoksi A:lle, Rovaniemen hovioikeuden presidentille, Oulun käräjäoikeuden laamannille, esitutkinnassa asianomistajana kuullulle B:lle sekä esitutkinnan asiassa suoritaneelle Oulun poliisilaitokselle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki